

Quitordischavla radunonza generala dil

Forum cultural Tujetsch

Venderdis, ils 2 da december 2011, allas 20.00 uras en sala pintga, casa da scola, Sedrun

Protocol

1. Beinvegni e presenza

President André Schmid beneventa il mudest diember da 12 dels alla radunonza generala dil Forum cultural Tujetsch (FcT). La collisiun cun l'avertura dall'ustria dil Campadi Rein ed autras occurrenzhas han impediù ina pli gronda participaziun. Perstgisai: Beni Hendry e Bruno Berther.

2. Elecziun d'in dumbravuschs

Sco dumbravuschs vegn Gion Giachen Monn, Rueras, eligius.

3. Prelecziun ed approbaziun dil protocol dalla radunonza generala dils 12 da november 2010

Entras il nuder vegn il protocol dalla tredischavla radunonza dils 12 da november 2010 prelegius ed approbaus unanimamein cun admetter in engraziament agl actuar per la redacziun e formulaziun.

4. Rapport annual 2010/11

En siu rapport presidial fa il president André Schmid attents sin ils suandonts eveniments ed activitads succediadas el decuors dils davos dudisch meins. La presentaziun da siu rapport sco era la radunonza vegn presentada cun agid dil pc cun ina presentaziun da power point.

Sprezza da pumpiers

El decuors dalla secunda mesadad dil 19avel tschentaner ha la vischnaunca aquistau differentas sprezzas da stizzar fiug. Signur Engeli, en possess dalla sprezza da 1870, venda quella suenter pliras contractivas alla vischnaunca per 7000.- frs. Il FcT sustegn la cumpra cun contribuir 2000.- frs. Ussa posseda la vischnaunca duas bialas sprezzas. La finamira ei dad exponer ellas en in liug attractiv, bein vesibels ed accesibels alla populaziun.

Emigraziun ell'America

Il cudisch che tematisescha l'emigraziun ell'America cul tetel "Na, na, anora mass ju per de biè bétga plé" ei vegnius presentaus ils 15 d'avrel 2011 entras igl autur Tarcisi Hendry e cun susteniment dil FcT. Il cudisch dat perdetga d'ina interessanta part historica da nossa val. Cun agid da varga 300 brevs originals ha igl autur empruau da dar veta alla tematica dall'emigraziun tuatschina. Varga vegn emigrants raquentan sin quella moda da lur emigraziun e da lur aventuras. L'ediziun cumpeglia 950 paginas cun varga 350 illustraziuns. Il FcT ha susteniu l'ovra cun 3000.- frs.

Pietad populara

Il Museum La Truaisch ha exponiu davart il tema Pietad populara en fuorma d'ina exposiziun speciala. Il FcT ha per l'emprema gada collaborau e presentau aschia ina part cultura religiusa dalla val. Sco accumpignament informativ pils visitaders ha il FcT ediu in cudischet accumpignont elavuraus da Norbert Berther e Tarcisi Hendry.

Nums locals

Suenter biars onns da studi en tgei fuorma rimnar ils nums locals da Tujetsch ed oravontut en tgei fuorma publicar, ei la presentaziun stada ils 30 da settember 2011. La publicaziun ha lu era anflau ina pusseivladad fetg progressiva ed innovativa. Cun Google Earth han ils nums locals tuatschins anflau ina plattafuorma moderna per sepresentar alla populaziun ed a tuts interessai. Cun quella varianta spera il FcT da dar nova veta als nums, mo oravontut contribuir per il manteniment da quella cultura indispensabla dils tschentaners vargai.

Fortezia Stalusa

Il FcT vul possibilitar alla populaziun ed interessai da visitar e prender investa da purschidas culturalas ella region. Aschia ha il FcT organisau la viseta dil Museum Fortezia Stalusa a Mustér. La fortezia ei vegnida erigida igl onn 1967 e cun las midadas sil sector militaric ha quella piars 1995 sia funcziun primara. Iniziants han surpriu e funcziunau ella entuorn en in museum. Impressiunonta ei la gronda exposiziun dad armas. Ver 20 personas han priu part a quella purschida ed ein stai fascinai dil presentau e mussau entras ils responsabels.

Tablas d'informaziun

Il plaz Cadruvi duei sco emprem liug retscheiver ina tabla informativa. Quella duei cuntener zatgei historia dalla funcziun dil plaz Cadruvi d'antruras ed illustrar cun entginas fotos. Autras tablas dueien suandar ed informar igl indigen ed il hospis sur dad auters edifecis ni loghens historics ella val. La colur da quellas tablas duei differenziar tematicas ed edifecis, aschia baghetgs sacralis, edifecis historics, baghetgs publics, loghens historics eav.

Stalla Libra

Il vitg da Sedrun ha survegniu la Stalla Libra. In clavau ella Via Bogn ei vegnius structuraus aschia ch'el sa mussar art modern. La nova purschida ei oravontut attractiva per giuvens artists per possibilitar ad els ina plattafuorma da sepresentar. Ils 6 d'uost 2011 ha giu liug l'avertura dalla nova attracziun e purschida culturala. Era serradas da lectorats, musica ed auter ein previdas els irals dil clavau.

Giuv

L'ucliva da Giuv ei historia, historia d'in uclaun svanius all'entschatta dil 19avel tschentaner. Restada ei la caplutta e dus clavaus. Ensemen cun la pleiv, sco possessura d'in da quels baghetgs, vegn quel sanaus ed aschia mantenius sco regurdientscha alla historia da quei uclaun bandunau, in dils numerus che enrihevan la cuntrada tuatschina avon tschentaners.

Calender 2012

Il calender 2012 embelleschan fotos da Teofil Schmid-Venzin. Sias fotos dalla val ein ina grondiusa documentaziun dalla val dils onns 1940-1960.

Putnengia

Uonn ei vegniu luvrau fetg pauc a Putnengia. Sulettamein ina bun'olma nunenconuscenta ha fatg buna lavur da miradur. Engraziel persuerter! Denton ei vegniu luvrau el suddetg cun studis per ina tuor egl intern dalla tuor dil casti. Damai ch'il project primar ha buca anflau reconuschientscha dallas instanzas cantunals essan nus stai sfurzai da surdar ad in auter plansiader il studi per ina tuor. Ella persuna da signur Bieler, Bonaduz, havein nus veramen anfla la persuna cun habilitads per quella caussa. Il project presentaus a nus fascinescha cun ina tuor da lenn ella tuor da crap. Ils participonts dalla radunonza han schau plascher il project e la suprastonza dil forum vegn ussa e metter en moviment l'erecziun da quella cun primarmein far studis davart la finanziaziun. La tuor savess daventar in ver liug d'ina purschida unica ella val cun ina nundetg biala survesta dalla val viado cun presentar geografia e historia dil vonn dalla vallada.

5. Rendaquen, rapport dalla revisura ed approbaziun dil quen

Il quen vegn presentaus da nies cassier Tumaisch Valier.

Survesta quen ordinari:

Entradas	9'837.85
Expensas	12'859.25
Fatg anavos 2010/11	-3'021.40
Bilanza:	
Saldo dils 01-11-2010	16'466.65
Saldo dils 01-11-2011	13'445.25
Fatg anavos 2010/11	-3'021.40

Survesta dil conto casti da Putnengia:

Entradas (2003-2011)	167'290.30
Expensas	134'624.00
Saldo per ils 1-11-2011	32'666.30
Bilanza:	
Saldo dils 01-11-2010	28'340.40
Saldo dils 01-11-2011	32'666.30
Fatg anavon 2010/11	4'325.90

Suenter la presentaziun entras il cassier plaidda dunna Barla Monego-Venzin sco revisura da quen. Ella propona alla radunonza d'approbar il quen sco presentaus cun admetter a cassier e suprastanza in engraziament e dar scarica. Ils presents fan quei unanimamein.

6. Contribuziun annuala

Sin proposta dalla suprastanza dil Forum vegn la contribuziun annuala laschada sco tochen dacheu.

7. Elecziuns:

a) suprastanza

b) revisur(a) da quen

Damai ch'ils funcziunaris actuals ein prompts da star vinavon a disposiziun per la lavur sco empaladers dall'uniun vegnan tuts confirmai en lur posts cun in ferm applaus.

8. Projects 2011/12

Putnengia

Primavera 2012 duei vegnir cuntinuu cun las lavurs e quei cun agid ed engaschi da differentas uniuns indigenas. Per gl'emprem sto vegnir rumiau ed ulivau igl entir contuorn dalla tuor. Era il material ella tuor sto naven, quei cun lavur cumina ed ina part entras il survetsch archeologic. El vest sto il mir d'ustanza vegnir reconstruius. Suenter quellas preparativas vegnan ils mirs cuntschai e ligai giu. Quella lavur succeda entras ina firma. Tenor igl avanzament dalla planisaziun dalla tuor da lenn e tenor la garanzia dalla finanziaziun da quella vegnan ils responsabels ella suprastanza ad agir vinavon.

Giuv

Il FcT vegn oravontut a procurar ch'il tetg dil baghetg dalla pleiv vegni cuvretgs cun slondas. Las ulteriuras lavurs vid il clavau procuran ils responsabels dalla pleiv da Tujetsch.

Nossa scola

Il Museum La Tuaisch presenta en sia exposiziun speciala la scola tuatschina. Il FcT vegn el decuors digl onn a procurar per in cudischet accumpignont ch'ei gia avon maun en la versiun 1. Gia la colaboraziun cun l'exposiziun dalla Pietad populara ei secumprovada ed en quei senn duei era egl avegnir vegnir collaborau stretgamein ensemen cul Museum La Truaisch.

Calender 2013

Secapescha vul il FcT era procurar per la dudischavla ediziun d'in calender tuatschin cun fotografias da nossa cuntrada alpina.

Nums locals

Il project "Nums locals", quei vul dir la plattafuorma da presentaziun ei cheu. Ussa descha ei da luvrar vinavon cun amplificar, actualizar e far correcturas. La populaziun e mintga visitader dalla pagina ha la pusseivladad d'inoltrar correcturas, midadas ed amplificaziuns. El decuors digl onn vegnin nus a veser co ei vegn fatg diever da quella pusseivladad. Il project sez ha sbursau la cassa dall'uniun per 5500.- frs. Varga 1200 nums han ussa anflau lur liug, ei descha denton da cuntinuar e tener actual la pagina d'internet.

Tablas d'informaziun

Cun crear in exempel sco prototip per las ulteriuras tablas lein nus metter en moviment in necessiad che survescha alla populaziun indigena ed a nos hosps da vacanzas. Cun quella purschida eis ei pusseivel da sensibilisar per historia e cultura e far attents sin nossas rihezias culturalas e d'auter gener.

Viseta d'ina purschida culturala ella regiun

Puspei preveda il FcT da possibilisar d'emprender d'enconuscher cultura regionala. En vesta stat la cultura gualsra cun visitar il vitg da Val ella Val s.Pieder ed il museum gualser Gandahus.

9. Varia

Sut varia dat il president in'egliada el vargau mirond sin entgins projects realisai ils davos onns entras il FcT. Aschia numna el denter auter il faner giu la piazza da giugs Rueras, il baghetg el mises dils "de

Meidel", l'ediziun dallas ovras da pader Baseli Berther.

Geraua Eveline Soliva, responsabla per la cultura, engrazia en num dallas autoritads per la lavur dil FcT en favur dalla cultura indigena. Uonn ha il forum danovamein mussau sia activitad en favur dalla cultura cun la presentaziun dalla rimnada dils nums locals a moda zun moderna. Ella engrazia oravontut a Bruno Berther e Tumaisch Valier che han fatg la grondiusa lavur da metter ils nums el dretg liug silla carta da Google Earth. La lavur vegni segiramnein ad accumpignar generaziuns e mantener quei saczi da nums als vegnetsuenter en nossa val. Plinavon suttastrichescha ella la buna collaboraziun cul Museum La Truaisch cun la speranza d'ina cuntinuaziun en favur dalla historia e cultura. Il museum ei ina nundetg ideala plattafuorma per sensibiliasr la populaziun per nossas ragischs historicas culturalas.

Terminaziun

Alla fin dalla radunonza presenta Tarcisi Hendry l'exposiziun Nossa scola el Museum La Truaisch cun presentar in schatg ord l'interessanta historia dalla scola tuatschina. Fotos dils baghetgs da scola sco era fotos da classas, da documents e scartiras da scola visualiseschan la historia e la scola tuatschina.

Cun in mudest refrestg en liquid e vivonda, cun viva e reha discussiun sur dalla scola e la cultura dalla val en general va la radunonza a buna fin.

Sedrun, ils 27 da december 2011

Igl actuar:

Tarcisi Hendry